

Les festes de Nadal (de "El carrer Maria")

Un relat de: [Jaume Estapà i Argemí](#)

Les festes de Nadal

Pels voltants de Nadal hi havia rebombori al barri. Pel desembre, al forn de l'àvia veníem apuntacions –a pesseta– a les clientes, tot venent-los el pa. Molts comerciants feien el mateix. Compraven un número per, posem, 500 pessetes, i feien 500 apuntacions que venien als seus clients a pesseta l'apuntació. Tothom tenia apuntacions de tothom i, si algú treia, tothom se'n beneïa una mica. Algun eixerit venia les apuntacions sense haver comprat el número. Si no treia, que era el més probable, no passava res. Si el número treia, en canvi, les conseqüències podien ser terribles.

Les vacances de col·legi les començàvem el dia 21. El dia 22 la ràdio transmetia la rifa nacional, amb els nens de l'escola de San Ildefonso que cantaven els números que anaven sortint dels bombos de la loteria. Ningú no entenia el que deien, amb aquelles canterelles.

Per mi, les festes de Nadal començaven el 13 de desembre, dia de Santa Llúcia, patrona de les modistes. La meva mare tenia un taller de modisteria. Aquell dia el tancava i em portava a veure la fira dels pessebres a la plaça de la Catedral per comprar les figures, la cova, l'estrella, alguna caseta de cartró, molsa i suro per fer les muntanyes. Tot s'havia de comprar de nou perquè, arribada la Candelera, quan desfèiem els pessebres, jo llençava les figures de fang amb fúria contra la paret i feia malbé la resta dels elements decoratius.

Cada desembre feia el pessebre de nou amb l'ajut d'en Manel i l'Emili Mora. Era un pessebre modest, sense aigua ni llum elèctrica, molt per sota dels d'en Lluís o de l'Albert Bori. Els amics que tenien pares traçuts, en Jaumet i l'Orengo, per exemple, hi posaven llamps i trons i fons i tot aigua corrent. Els que no en teníem, ens conformàvem amb el suro i molsa per simular les muntanyes, el paper de plata per simular l'aigua, i res més.

La nit del 24 s'anava a la missa del gall en família. El meu pare, antic escolanet a Pompeia, es quedava a casa. Jo només el vaig veure dues vegades en una església en tota la vida: per la meva primera comunió –les monges obligaven els pares a combregar al costat dels fills– i al seu enterrament.

Al forn de l'àvia el rebombori màxim era el dia 25 al matí: la majoria dels parroquians no tenien forn a casa seva i ens portaven a coure els pollastres de Nadal. A la fira, a més d'haver fet fornada doble –el 25 a la nit no es pastava– havíem d'enfornar aquella immensitat de cassoles que arribaven de tot arreu. El tiet Pere ajudava el seu germà, fent de paler per les operacions d'entrada i sortida de les cassoles al forn. Si n'hi havia alguna amb «massa» suc o «massa» pinyons, la buidava en una olleta i s'ho quedava per ell. La identificació de les cassoles era un verdader problema. Es feia molt de pressa, amb llapis i directament sobre el paper d'estrassa que havia de protegir la bèstia de la calor excessiva del forn. Amb la calor del forn el número s'esborrava sovint, i hi havia hagut confusions i raons a l'hora de recollir els pollastres cuits, perquè les cassoles eren molt semblants.

L'endemà –dia de Sant Esteve– es repetia l'operació amb les plates de canelons, subproducte dels pollastres del dia abans. Com que la botiga era tancada, les clientes passaven per la porta del carrer Maria, prop de la lleteria i les seves vaques i de la casa del camàlic i el seu cavall. Una noia, sortint amb la plata de canalons calenta, va obrir la porta massa de pressa, va tocar violentament un vianant, i la noia, el vianant i els canalons van rodar per terra. La noia, una minyona, es va posar a plorar, de por que els senyors la renyessin. Tot es va arreglar trobant una altra plata, posant-hi a dintre els canelons collits de terra amb molta cura, afegint-hi formatge ratllat, i posant-los de nou al forn. Ningú no va venir a protestar.

A causa dels pollastres i dels canelons de la clientela, aquells dos dies dinàvem molt tard. A l'entorn de la taula hi érem els pares, la Roser, l'àvia, la tia Conxita, el tiet Jaume i jo mateix. I també el tiet Pere, la tia Marcela, el cosí Joan i l'amistançada del tiet Jaume, la Conxita, que la mala llengua de l'Àlicia, l'amiga de la Roser, anomenava «la tia postissa», perquè no es confongués amb la tia Conxita a seques. Malgrat que tots eren cansats, celebràvem les diades amb un plat d'escudella deliciosa, la carn d'olla corresponent i la inevitable «polla prenys», una bèstia descomunal, i el seu acompanyament, que havia preparat la meva mare. Era l'única vegada a l'any que es posava a la cuina. Seguien els torrons, les neules, el cafè i els licors: Aromes de Montserrat per a la mare i la tieta Marcela, Veterano de la casa Osborne, per al pare, el tiet Jaume i el tiet Pere. Els canelons de l'endemà els feia l'àvia amb les sobres del dinar de Nadal, com tothom.

El tiet Pere –més andalús que la seva dona, segons el seu germà Jaume– tocava la guitarra i el piano, i em treia puros de les orelles; jo feia cagar el tió i deia la dècima, dret damunt la cadira, amb gran admiració i aplaudiments per part de tothom. Una dècima (sempre en castellà) que recordo, acabava així:

“Añadan a ello de amor, mis cariñosas protestas.
Y así, tan hermosas ¿estas, verán ustedes colmadas,
con las pruebas acabadas de ternuras mani¿estas.”

No estic segur del tot de les paraules que, de tota manera, no vaig entendre mai què volien dir. En canvi sí que entenia les de fer cagar el tió:

“Tió, caga torró, per Nadal de la Festa Major, angelets baixeu del cel i porteu-me... (caramels, dinerets, una pilota...)”

El dia 28, dia dels Innocents, érem tots els amics al carrer per veure a qui penjàvem la llufa: un ninot retallat de paper de diari, travessat amb una agulla de cap doblegada. No hi havia manera de penjar-lo a ningú sense que la persona se n'adonés. Sovint punxaves l'esquena o el cul de la teva víctima. Era del tot impossible evitar l'accident, i ens havíem guanyat algun calbot i farts de córrer intentant penjar-la a un vianant desconegut.

El dia 30 m'estava al balcó de la plaça Rius i Tauler pràcticament tot el dia, amb els ulls clavats a l'Ajuntament, per veure «l'home de les orelles». L'endemà esperava l'invisible «home dels nassos». Els dos homes passaven sempre mentre jo estava dinant. Una tradició cruel, que es feia per burlar-se de la credulitat dels nens, i que servia també, però, per ensenyar-los que s'ha de desconfiar de tothom, inclús dels propis pares.

A part d'això, el darrer dia de l'any no tenia cap altre al·licient per mi, ni per els meus amics. Ningú no celebrava l'arribada de l'any nou amb els raïms i les dotze campanades. Després de dinar en família el dia primer de l'any –amb uns comensals i un menú semblants als del dia 25 de desembre–, i celebració de la festa del meu amic en Manel a casa seva, venia l'espera dels Reis.

Al balcó de la plaça Orient, la meva mare me'ls feia veure quan baixaven pel Tibidabo. I jo els veia, clarament, amb els camells i tot. La meva germana m'ajudava a escriure la carta a SS MM els Reis Mags i, amb la mare, anàvem a donar-la al rei negre de can Jorba, al Portal de l'Àngel. El dia cinc al vespre –vivíem en un quart pis amb 94 esglaons–, els pares preparaven una galleda d'aigua per els camells, i conyac i galetes per els patges. Em posaven al llit molt d'hora, i sempre m'havia adormit de pressa.

Al matí trobava molts regals, aigua a la galleda, alguna galeta trencada i poc conyac a les copes. Pel carrer, amb tots els amics, ens ensenyàvem els regals –espases i pilotes els nens, nines les nenes– que no duraven gaire perquè nosaltres érem una mica brutals i els joguets eren de poca qualitat. El que era més cruel era que l'endemà passat, el dia vuit, tothom tornava al col·legi. T'estaves totes les vacances de Nadal esperant els Reis i, quan arribaven, ja havies de tornar a estudi.